

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING ALIHIDA TOIFALANGAN HUDUDLARDA XIZMAT OLIB BORISHDAGI KASBIY MAHORATI VA KO'NIKMALARI

*O'zbekiston Respublikasi IIV
Akademiyasi 311-guruh kursanti
Yoriqulov Abdurahmon Elmurod o'g'li*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola orqali alohida toifalangan hududlar ya'ni olis qishloq hududlari, ovullar, chegara hududlar, cho'l hududlari, xizmat olib borishning o'ziga xos xususiyatlari, mazkur toifadagi hududlarda xizmat olib boradigan profilaktika inspektorlarining kasbiy mahorati va kasb madaniyati, xizmat jarayonida vujudga keladigan kamchiliklarni bartaraf etishda qunun ustuvorligi va muammolarni bartaraf etishga qaratilgan yo'llarining ilmiy hamda amaliy va tahliliga to'xtalib o'tgan.

Kalit so'zlar: Alohida toifalangan hudud, olis qishloq hududlari, ovullar, chegara hududlar, cho'l hududlari, profilaktika inspektorining kasb mahorati, profilaktika inspektorining kasb madaniyati, kasbiy mahoratni oshirish sirlari, kasbiy madaniyatni yuksaltirish.

АННОТАЦИЯ

В данной статье отдельно классифицируются территории, т.е. отдаленные сельские районы, села, приграничные районы, пустынные территории, особенности оказания услуг, профессиональные навыки и профессиональная культура инспекторов-профилактиков, оказывающих услуги в этих категориях территорий, которые возникают в ходе Служба ориентирована на научно-практическое исследование и анализ приоритета права в устранении недостатков и путей устранения проблем.

Ключевые слова: Отдельно выделяемая территория отдаленные сельские местности, сельские местности, пограничные районы, пустынные местности, профессиональные навыки инспектора профилактической службы, профессиональная культура инспектора профилактической службы, секреты повышения квалификации, повышение профессиональной культуры.

ANNOTATION

Through this article, separately classified areas, i.e. remote rural areas, villages, border areas, desert areas, specific features of service delivery, the professional skills and professional culture of preventive inspectors who provide service in these categories of areas, which arise in the course of service focused on the scientific, practical and analysis of the priority of law in eliminating shortcomings and the ways to eliminate problems.

Key words: Separately classified area ,remote rural areas, rural areas, border areas, desert areas, professional skills of the preventive inspector, professional culture of the preventive inspector, secrets of improving professional skills, improving professional culture.

Har jabhada shiddat bilan rivojlanib borayotgan mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar keng ommani e'tiborini o'ziga jalb qilib kelmoqda. Ayniqsa yurtimizda ijtimoiy soha va inson qadrini e'zozlashga uchun qaratilgan ishlarni amalga oshirilishi butun dunyo va keng jamoatchilik nazarida yutimizni bugungi qiyofasini yanada chiroyliroq ko'rsatmoqda. Yangi tahrirda qabul qilingan Konstitutsiyamizda ham "Inson qadri uchun" tamoili o'z ifodasini topgan. Bevosita Konstitutsiyamizning 21-moddasida "Har bir inson o'z shaxsini erkin kamol toptirish huquqiga ega. Hech kimga uning roziligisiz qonunchilikda belgilanmagan majburiyat yuklatilishi mumkin emas.

Inson o'z huquq va erkinliklarini amalga oshirishda boshqa shaxslarning, jamiyat hamda davlatning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlariga putur yetkazmasligi shart. Insonning huquq va erkinliklari faqat qonunga muvofiq va faqat konstitutsiyaviy tuzumni, aholining sog'lig'ini, ijtimoiy axloqni, boshqa shaxslarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, jamoat xavfsizligini hamda jamoat tartibini ta'minlash maqsadida zarur bo'lgan doirada cheklanishi mumkin" deb takidlab o'tilgan. Bu albatta mamlakatimizda insom huquqlar bo'yicha katta ishlar amalga oshirilayotganini yorqin na'munasi. Bundan tashqari davlatimiz rahbari tomonidan 2023-yil "Insonga e'tibr va sifatli ta'lim yili" deb nomlangani ham bejiz emas.

Alohida toifalangan hududlarda xizmat olib borishda profilaktika inspektoridan alohida kasbiy mahorat va mukammal bilim, shu bilan birgalikda kasbiy professionallik ham talab etiladi. Alohida toifalangan hududlarda xizmat vazifasini bajarayotgan profilaktika inspektori avvalo muhitga tez moslashuvchan, mavsumiy huquqbuzarliklar tasnifi va to'g'ri kvalifikatsiyani amalga oshirish salohiyatiga ega bo'lishi zarur. Shu bilan birgalikda alohida toifadagi hududlarda oila-turmush sohasidagi jinoyatlar ham kriminogen tahlilda asosiy o'rinni egallaydi.

Mazkur toifadagi hududlarda xizmat olib borishning o'ziga yarasha mas'uliyatli tomonlari ham mavjud, albatta. Boisi, olis qishloq hududlari va chegara hududlarida shahar hududlaridan farqli o'laroq ayrim toifadagi huquqbuzarliklar hisoblanmish qishloq xo'jaligi mahsulotlarini talon-taroj qilish kabi mavsumiy huquqbuzarliklar yoki qishloq xo'jaligida yer unumdorligini oshirish maqsadida qo'llaniladigan mineral o'g'itlarni o'g'irlash, talon-taroj qilish kabi huquqbuzarliklar olis qishloq hududlarida ko'proq uchrab tursa, chegara hududlarda esa O'zbekiston respublikasi hududiga noqonuniy yo'llar orqali kirib kelishga urinish, O'zbekiston chegarasini noqonuniy kesib o'tish, turli xil narkotik moddalarni yoki olib kelinishi va chegaradan o'tkazilishi ta'qiqlangan mahsulotlarni chegaradan olib o'tish qoidalarini buzgan holda O'zbekiston hududiga olib kirishga urinish ya'ni kontrabanda, aylanma yollar orqali O'zbekiston hududidan chiqib ketish yoxud respublika hududiga kirib kelish kabi jinoyatlar aynan alohida toifadagi hududlarda uchrashini statistik ma'lumotlar ko'rsatadi.

Shu o'rinda huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini oshirishning quyidagi asosiy yo'nalishlarini amalga oshirish O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi va uning hududiy bo'linmalarining eng muhim vazifasi sifatida belgilab o'tilganligiga e'tibor qaratish o'rinli bo'ladi: birinchi — huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'linmalarining respublika, o'rta va quyi pog'onalari faoliyatining sifat jihatidan yangi tartibini o'rnatish, bunda ularning asosiy vazifalari, funksiyalari hamda

javobgarligini aniq belgilash va chegaralash, profilaktika inspektorlari zimmasiga ular faoliyatiga xos bo'lmagan funksiyalar yuklatilishiga yo'l qo'ymaslik; ikkinchi — profilaktika ishini aholi, fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlari bilan yaqin hamkorlikda tashkil etish, ushbu ishni, birinchi navbatda, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olishni ta'minlashga, jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirishga, fuqarolarga qonunga hurmat va qonun buzilishining har qanday ko'rinishiga murosasizlik munosabatini singdirishga qaratish; uchinchi — voyaga yetmaganlar va yoshlar bilan ishlash tizimini ularni Vatanga muhabbat, vatanparvarlik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashga, o'sib kelayotgan yosh avlodni terrorism, diniy ekstremizm, zo'ravonlik va shafqatsizlik g'oyalariidan himoyalashga yo'naltirilgan holda rivojlantirish; to'rtinchi — profilaktika inspektorlarining zimmalariga yuklatilgan majburiyatlarning talab darajasida bajarilishi uchun shaxsiy javobgarligini kuchaytirish, shu jumladan o'zlarining faoliyati haqida jamoatchilik oldida tizimli ravishda hisobot berishlarini yo'lga qo'yish, ularning aholini tashvishga solayotgan muammolarga yuzaki munosabatda bo'lish holatlariga chek qo'yish; beshinchi — profilaktika inspektorlari faoliyati samaradorligini baholashning ta'sirchan mezonlarini joriy etish, bunda, birinchi navbatda jamoatchilik fikri, ularning faoliyati natijalaridan fuqarolarning qanoatlanishi hamda aholi bilan hamkorlik darajasini hisobga olish; oltinchi — ushbu sohaga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng tatbiq etish, profilaktika inspektorlarining bilim darajasi va kasbiy tayyorgarligini oshirish, ular uchun munosib ish sharoitlarini yaratish, ularni bevosita o'zlariga birlashtirilgan hududda xizmat turar joyi bilan ta'minlash, zimmalariga yuklatilgan vazifalarni bajarish natijadorligi uchun moddiy rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish.

Kasbiy malaka va ko'nikmani oshirishda asosan quyidagilarga e'tibor qaratish zarur hisoblanadi. Profilaktika inspektorlarining bugungi qiyofasi ham kechayotgan islohotlar bilan hamohang bo'lishi, faoliyatida yangilik va zamonaviylik aks etishini taqozo qiladi. Har qanday yangilik va zamonaviy yondashuvning pirovard maqsadi xalqimiz og'irini yengil qilishga qaratilgan. Shu bois, bugungi kunda profilaktika inspektorining zamonaviy qiyofasini yaratish, uni yangi O'zbekistonga xos kadr sifatida shakllantirish ayni vaqtdagi dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Profilaktika inspektorining kasbiy malaka va ko'nikmasini oshirishda asosiy e'tibor uning kundalik faoliyatida fidoyilik, sadoqat va odillik tamoyillari ustuvorligini qay darajada ta'minlayotganiga qaratilishi muhim o'rin tutadi. Shuningdek, uning shaxsida namunaviy xulq-atvor, vazminlik, mushohadalik, bag'rikenglik, olijanoblik, halollik kabi tuyg'ular mukammal shakllanishi lozim. Shaxsiy jihatlarning sifati va samaradorligi profilaktika inspektorida keng dunyoqarash va teran fikrlash qobiliyatining shakllanganlik darajasiga bog'liq. Mas'uliyat va o'z yurtidan ma'naviy qarzdorlik tuyg'usi ish faoliyatida qat'iylik va sadoqat fazilatlarini shakllantiradi. Eng muhimi, profilaktika inspektorining o'z xalqini sevishi va unga mehr qo'yishi aholining dardi va tashvishlari bilan yashash tuyg'usini vujudga keltiradi. Shu bois, qayd etilgan shaxsiy fazilatlar zamonaviy profilaktika inspektori qiyofasini yaratishga muhim poydevor vazifasini o'taydi.

Zamonaviylik, avvalo, amalga oshirilayotgan islohotlar va voqea-hodisalardan xabardorlik, daxldorlik va oqilona munosabat bildira olishda namoyon bo'ladi.

Innovatsion bilim va ko'nikmalar shakllanganligi, o'z kasbiy malakasini mustaqil rivojlantira olish qobiliyatiga egaligi, ish faoliyatida ilg'or axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalana olishi, zamonaviy etika qoidalaridan xabardorligi, xorijiy tillarni o'zlashtirganligi, kommunikativlik, ommaviy axborot vositalari bilan ishlash ko'nikmasi, xalq bilan muloqot qilishning yangi usul va shakllarini bilishi, kasbiy sohasi va jamiyatda sodir bo'layotgan o'zgarishlardan muntazam xabardorligi kabi jihatlarda o'z ifodasini topadi.

Shundan kelib chiqadigan bo'lsak alohida toifalangan hududlar sirasiga olis qishloq hududlari, chegara hududlari shu bilan birgalikda cho'l hududlaridagi qishloqlarda xizmat vazifasini olib borayotgan profilaktika inspektorlarining faoliyatiga ham zamonaviy metodlarni tadbiiq etgan holda yangi ilmiy texnologiyalarni joriy etishimiz lozim bo'ladi. Bunda eng avvalo profilaktika inspektori tomonidan xizmat olib borilayotgan hududni ma'muriy maydonini aniq bilishi talab etadi. Bu esa o'z o'rnida, albatta, olis qishloq hududlari, cho'l hududlari, ovullar va chegara hududlarida profilaktika inspektorining o'z ish faoliyatini samarali tarzda amalga oshirish imkonini yaratadi. Alohida toifalangan hududlarda xizmat olib borayotgan profilaktika inspektorining kasbiy madaniyati bu, albatta, uning o'z xizmat sohasidagi farmon, farmoyish, qaror va buyruqlarni shu bilan birgalikda barcha qonun va qonunosti normativ huquqiy hujjatlar va aktlarni bilishi, o'z vaqtida o'qib o'zlashtirishi va amaliyotga tadbiiq eta olishi zarurligi, qolaversa o'z xizmat hududida tashkiliy-huquqiy jihatdan aholi farovonligini ta'minlash yo'lida zarur chora-tadbirlar ko'rishi desak adashmagan bo'lamiz. Bundan tashqari profilaktika inspektori tomonidan xizmat olib borayotgan hududida istiqomat qiladigan tub joy aholini milliy urf odatlari va qadriyatlariga hurmat bilan qarash talab etiladi. Kasbiy mahorat esa albatta yillar mobaynida shakklanadigan tajriba evaziga vujudga keladi. Kasbiy mahorat jihatidan ichki ishlar organlarida xizmat olib boradigan xodimlar uch toifaga ajratiladi. Bular, yosh xodimlar ya'ni ish tajribasiga ega bo'lmagan ichki ishlar organlarida besh yilgacha xizmat faoliyatini o'tagan xodimlar hisoblansa, ikkinchi toifa xodimlar esa ichki ishlar organlaridashaxsiy tajribasini orttirgan xodimlar hisoblanib, ular ushbu sohada o'n yildan o'n besh yilgacha muddat oralig'ida xizmat faoliyatini o'tagan xodimlar hisoblanadi. Uchinchi toifa xodimlar esa o'n besh yildan ortiq muddat sohada ishlab anchagina tajriba orttirgan, bilim, ko'nikma va malakasi jihatidan yosh kadrlarga o'rnak bo'la oladigan kasb fidoiylari hoisoblanadi. Uchinchi toifa xodimlar esa o'n besh yildan ortiq muddat sohada ishlab anchagina tajriba orttirgan, bilim, ko'nikma vca malakasi jihatidan yosh kadrlarga o'rnak bo'la oladigan kasb fidoiylari hoisoblanadi. Kasbiy mahorat esa albatta yillar mobaynida shakklanadigan tajriba evaziga vujudga keladi. Kasbiy mahorat jihatidan ichki ishlar organlarida xizmat olib boradigan xodimlar uch toifaga ajratiladi. Bular, yosh xodimlar ya'ni ish tajribasiga ega bo'lmagan ichki ishlar organlarida besh yilgacha xizmat faoliyatini o'tagan xodimlar hisoblansa, ikkinchi toifa xodimlar esa ichki ishlar organlarida shaxsiy tajribasini orttirgan xodimlar hisoblanib, ular ushbu sohada o'n yildan o'n besh yilgacha muddat oralig'ida xizmat faoliyatini o'tagan xodimlar hisoblanadi. Uchinchi toifa xodimlar esa o'n besh yildan ortiq muddat sohada ishlab anchagina tajriba orttirgan, bilim, ko'nikma va malakasi jihatidan yosh kadrlarga o'rnak bo'la oladigan kasb fidoiylari hoisoblanadi. besh yildan ortiq muddat sohada ishlab anchagina tajriba orttirgan, bilim,

ko'nikma va malakasi jihatidan yosh kadrlarga o'rnak bo'la oladigan kasb fidoiylari hisoblanadi.

Alohida toifalangan hududlarda xizmat faoliyatini amalga oshiradigan profilaktika inspektorlari xizmat intizomiga rioya qilgan holda o'z xizmat faoliyatini sohadagi qonunlar va qonunosti normativ aktlar, IIVning buyruq va ko'rsatmalari asosida amalga oshirishlari ushbu hududlarda huquqbuzarliklar va jinoyatlarning oldini olish bilan birgalikda samarali tarzda profilaktikasini ham ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasini Konstitutsiyasi.; T-2023.
2. O'zbekiston respublikasi prezidentining 2017-yil 18-apreldagi "Ichki ishlar organlarining huquqbuzarliklarlar profilaktikasi bo'linmalari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2896-son qarori. Toshkent shahar., 2017-yil 18-aprel, PQ-2896-son.
3. Vazirlar mahkamasining 2019-yil 26-martdagi "Ichki ishlar organlari profilaktika (katta) inspektorlarining ichki ishlar organlarining jamoat tartibini saqlash bo'yicha yordamchilari faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 251-son qarori. Toshkent shahar., 2019-yil 26-mart.
4. www.lex.uz elektron normativ-huquqiy hujjatlar to'plami .
5. www.Vikipediya.uz .